

Ishajo vsak dan razen nedelj in praznikov. Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravljaški prostori: 2657 S. Lawndale Ave. Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XX. APR 18 1927 GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE Chicago, Ill., četrtek, 7. aprila (April 7), 1927. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 82

ŠERIF PODPIRA PREMOGOVNIŠKE BARONE

Prepovedal je shode. — Tri osebe smatra za zborovanje. — Pod svojo komando je dobil še štirideset kozakov. V tem okraju so organizirani delavcem najbolj sovražne kompanije.

Uniontown, Pa. — J. Q. Adams, šerif okraja Fayette, je poslušno pritekel na pomoč premogovniških baronov. Izdal je splošne oglaš, v katerem prepoveduje vsako zborovanje v okraju. Ako se zberejo tri osebe in se pogovarjajo med sabo, je tak pogovor po njegovem mnenju že zborovanje. Prek okraja se ni proglasilo vojno stanje in ustava Združenih držav garantira vsakemu državljanu pravico do zborovanja in svobode tiska.

Vrh tega je šerif izdal še فرمان, v katerem prepoveduje kroženje radikalnih letakov. Da vzdrži svojo proklamacijo, je pridelal pomoč obojnih sil. In poslali so mu 40 državnih policajev, ki patrolirajo ceste. Privatni podjetniki imajo že tako svojo policijo, ki je poznana kot premogovna in železarska straža. Državna policija je bila do deljena tej straži, da so ustanovili deset novih policijskih postaj.

Med kompanijami v tem okraju so najbolj znane: H. C. Frick Coal kompanija, Oliver & Snyder Steel kompanija, W. J. Rainey in druge. Rainey kompanija pošilja stavkokaze iz Pittsburgha. Stavkokazi odhajajo močno. Konec odhajajo na vlak, jih spremljajo oboženi stražniki, pripadajoči k premogovni in železarski straži. Gornijo jih tako, kakor da spremljajo največje hudodelce. S postaje zopet spremljajo stavkokaze do barak in šup, v katerih so nastanjeni. In kadar zapuste barake in šupe in gredo na delo, da siravno je pot do vhoda v premogovnik zelo kratka, jih zopet spremljajo oboženi stražniki.

Niti dež ni ustavil rudarskega pohoda

Dvanajst sto jih je korakalo, dasi so bili mokri do kože.

Library, Pa. — Dež je padal, toda rudarji so korakali v dolgi povorki in molče. Mokri so bili do kože, toda povorka se ni ustavila. Bila je prva demonstracija ob jutranjem svitu proti stavkokazom, katerih ni sram, da izdajajo svoje lastne tovariše in ližejo palico, ki jih teče. Rudarji so korakali proti premogovniku Montour, št. 10, ki je lastnina Pittsburgh Coal kompanije, ki obratuje premogovnik s stavkokazi. Zene in otroci rudarjev so ostali v dežju in so z očmi spremljali dolgo povorko.

Rudarji so stopali molče, le enkrat so dali svojemur gnjevu duska, ko so se stavkokazi obrnili nazaj proti vrsti stavkovnih straž, mesto da bi nadaljevali svojo pot na stavkokaško delo. Kdo ve, kaj so takrat ti stavkokazi občutili? Mogoče jih je bilo sram, da so sinovi delavskih mater. Če se je pojavila v njih srcih ta iskra sramu, je ravno tako hitro ugasnila, kakor se je zasvetila. Obrnili so se proti premogovniku in šli naprej, kakor voli, ki jih mesar žene v klavnico.

Zabodel najemnika radi žene. Chicago, 6. apr. — Ko je danes prišel z dela domov Peter Michlini, 54 let star, je dobil pri svoji ženi Alueta Pissosa, naskar ga je z nožem zabodel ter se javil policiji. Oba sta bila aretirana.

Zborovanja prepovedana rudarjem v Penni

Pittsburški šerif je odredil, da več kot tri osebe se ne smejo zbirati nikjer. — Položaj na bojni črti. Odločilna bitka je v teku v zapadni Pennsylvaniji.

Pittsburgh, Pa., 6. apr. — Šerif Robert H. Braun v Allegheny countyju, kjer je 18,000 organiziranih rudarjev brez dela vsled suspenzije obrata v premogovnikih, je včeraj izdal odredbo, s katero je prepovedal masne straže in zborovanja rudarjev. Več kot tri osebe ne smejo biti skupaj nikjer na javnem mestu. Situacija v distriktih mehkega premoga je danes sledeča: V distriktu Pittsburgha je prizadetih 45,000 rudarjev in več kot 200 premogovnikov. Vsi unijonizirani rovi v Allegheny countyju počivajo. Rudarska organizacija ima na mestu večje število organizatorjev, ki skušajo pridobiti delavce v neunijoniziranih rovi v Allegheny countyju počivajo. Rudarska organizacija ima na mestu večje število organizatorjev, ki skušajo pridobiti delavce v neunijoniziranih rovi v Allegheny countyju počivajo.

„Openshopni“ premogovniki so zastraženi s privatnimi policijskimi četami. Petdeset odstotkov neorganiziranih rudarjev v enem samem okraju West Virginije je opustilo delo in se pridružilo boju za jacksonvillsko lestvico. V Ridgewayju, Pa., je 500 rudarjev odložilo orodje v enem samem premogovniku. Baroni premoga v Ohio so odrekli rudarjem kredit v kompanijskih prodajalnicah in zahtevajo stanarino od kompanijskih bajt v naprej. Šerif v Fayette countyju, Pa., je prepovedal rudarjem zborovanje. Tam je središče „openshopnih“ operacij. Štirideset državnih policistov (kozakov) je prišlo tja. Privatna policija Pittsburgh Coal kompanije hodi okrog po cestah z bombami za solženje v torbah. 30,000 rudarjev je zastavkalo v Missouriju, Kansasu, Arkansasu in Oklahomi.

Thompson je zopet čikaški župan

Porazil je Deverja in Robertsona z ogromno večino 83,072.

Chicago. — William H. Thompson, „Big Bill“, neke vrste republikanski insurgent, je bil v tokrat tretjič izvoljen za čikaškega župana z večino 83,072 glasov. Dobil je več glasov kot oba ostala kandidata skupaj, namreč 512,740. Sedanji župan Dever, demokrat, je dobil 429,668 glasov, dr. John Dill Robertson, neodvisni republikanec, pa 51,209. Oddanih je bilo rekordno število glasov, 993,617; kakor še nikdar prej v Chicagu. Volilo je 86 odstotkov vpisanih volilcev.

Volilci so tudi odobrili 4 proti 1 vse nove bonde izdaje za razne javne naprave (nove mostove, bulvarde, javna poslopja itd.) v skupni vsoti čez 21 milijonov dolarjev. Letošnje županske volitve v Chicagu so bile najdrhtejše, kar jih pomni mesto. Glavna kandidata, Thompson in Dever, sta se celih šest tednov vsak dan obkladala z najgršimi psovkami in dožila drug drugega vseh mogočih lumparij. Bila je tipična staropolitična kampanja, kakršna je v navadi v starih strankah. Kljub temu so se volilci odločili za Thompsona. Zakaj? Najbrž zato, ker ima več osebne močnatosti in ker je bil kot prejšnji župan v vednem konfliktu z javnonapravnimi truzi. Med vojno je bil znan kot „nevtralec“, ki je ščitil tukajšnje Nemce in radikalce pred napadi. Zagovarjal je tudi zamorce. Njegov glavni udar je bil v sedanjih kampanji pa bil „ena zastava“ in „proč od dvoletnosti in hlapčevstva pred inozemskimi potentati.“ To je cikalo najbolj na Deverja, jeve sramotne poklone, ki jih je lani delal pred evropskimi kardinali in škofi na evharističnem kongresu. Dever je namreč katoličan in Irec. (Slovenski franciskanski list je pridno agitiral zanj samo zato, ker je katoličan!) Dever je tudi pogorel radi tega, ker je bila njegova uprava preveč zapletena in mrežo butlegarske korupcije in ker ni mogel preprečiti številnih butlegarskih umorov v Chicagu.

Socialistična stranka ni imela topot svojega kandidata. Socialistični delavci so zavržli Thompsona. „Big Bill“, neke vrste republikanski insurgent, je bil v tokrat tretjič izvoljen za čikaškega župana z večino 83,072 glasov. Dobil je več glasov kot oba ostala kandidata skupaj, namreč 512,740. Sedanji župan Dever, demokrat, je dobil 429,668 glasov, dr. John Dill Robertson, neodvisni republikanec, pa 51,209. Oddanih je bilo rekordno število glasov, 993,617; kakor še nikdar prej v Chicagu. Volilo je 86 odstotkov vpisanih volilcev.

Linčarski umori se množijo

V prejšnjem letu je bilo 30 oseb linčanih proti sedemnajstim v letu 1925. Washington, D. C. — Trideset oseb je bilo linčanih v Združenih državah v letu 1926. To je skoraj še enkrat toliko kot v letu 1925, ko je bilo 17 oseb umorjenih od drhali, v letu 1924 pa 16. Pet držav, ki so se bile „poboljšale“ in niso imele linčarskih umorov v letu 1925, je lani spet padlo v staro sramoto. To so Nova Mehika, Kentucky, South Carolina, Tennessee in Texas. V Illinoisu že ni bilo dve leti nobenega linčanja.

Svedsko-avstrijski protivojni pakt

Stockholm, 6. apr. — Svedska in Avstrija sta ratificirali pogodbo, na temelju katere je vojna med obema državama neopostavna v vsakem oziru. Enako pogodbo je Svedska sklenila z Norveško, Finsko, Poljsko, Belgijo, Čehoslovakijo in Nemčijo. počival in se imenitno zabavali nad kampanjo starih strank, med katerima ni v bistvu nobene razlike.

BARONI PREMOGA SI ZAMAN PRIZADEVAJO

Rudarji se smejejo podjetniškim ponudbam. — Privatna policija premogovnih baronov se spreha po ulicah z bombami za pasom.

Pittsburgh, Pa. — Terminal Coal kompanija je pri svojih premogovniških nalepila lopake, na katerih jim ponuja delo za znizano mezd. To se je zgodilo še pred prvim aprilom. Rudarji so jih čitali in delali dovtipne na kompanijo in se smejali. Zdej pa P. T. Fagan, predsednik petega distrikta rudarske organizacije, izjavlja, da kompanija zaman čaka in misli, da se rudarji vrnejo na delo in zapuste unijo, ker jim kompanija ponuja delo po znizani mezd. Fagan pravi, da je 60 odstotkov rudniških vdaj, podvodil in predelavcev izjavilo, da rajše nehalo delati pri Terminal Coal kompaniji, kakor da družbi pomagajo izvesti njeno protinijonsko taktiko. Ako se je Terminal Coal kompanija odločila delati s stavkokazi, meni Fagan, tedaj ne bo v letu 1927 producirala veliko premoga.

Fagan dalje obtožuje, da privatni stražarji Pittsburgh Coal kompanije patrolirajo ceste za pasom z bombami, ki povzročajo jokavost. C. E. Leasher, podpredsednik Pittsburgh Coal kompanije, je priznal, da privatni stražniki te kompanije nosijo bombe za pasom in da bombe zdaj spadajo k oboženi privatnih stražnikov kot samokres. Med tem ko se je podpredsednik te kompanije širokoustil, so pa rudarji v Moon Runu pridelali veliko demonstracijo proti tej kompaniji. V povorki so nosili bandera z napisi, ki so obožali kompanijo, ker premogovnike obratuje s stavkokazi.

Delavci v Angliji v veliki ofenzivi

Zakon proti generalni stavki bodo pobijali zunaj zbornice s kampanjo za nove volitve.

London, 6. apr. — Angleško delavstvo je začelo mobilizirati vse svoje politične in strokovne sile za veliko ofenzivo proti sedanjemu Baldwinovemu torijskemu vladu. Namen ofenzive je, strmoglaviti vlado in izzvati volitve za nov parlament, v katerem upa delavska stranka dobiti večino. Boj se suče okrog predloge proti generalnim stavkam. Ako bo ta predloga sprejeta, tedaj pride za vse delavske unije v Angliji sliovit udarec. Tako drastičnega zakona že ni bilo desetletja na Angleškem. Delavske unije izgube svoj vplivni status in postanejo le brezpomembni klubi. Delavski voditelji vedo, da ne morejo preprečiti tega zakona v sedanjih zbornicah, v kateri imajo toriji absolutno večino. Predloga bo gotovo sprejeta, če tudi liberalci glasujejo z laboriti vred proti. Zato je delavska stranka prenesla bitko izven zbornice med ljudstvo. Stranka smatra, da volilci niso dali torijski vladi mandata za tako drastičen nastop proti delavcem, zato zahteva, da edino volilci odločijo o tej predlogi.

INDIJANSKA VZTRAJNOST

Dva Indijanca sta pretekla 89 milj v 15 urah.

Austin, Tex. — Dva Indijanca rodu Tara Humara, ki prebiva v mehških goriskih divjatinah, sta pretekla pot iz San Antonia v Austin. Potrebovala sta manj ko petnajst ur, a pot meri 89 milj. Taka dirka bi ubila vsakega konja, a Indijanca sta bila še pri polni moči, ko sta dospela na cilj.

ČIŠČENJE STRANSKIH ULIC, PRAZNIH STAVBIŠČ ITD. V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Čiščenje stranskih ulic, praznih stavbišč itd. prične v Chicagu dne 18. aprila in traja do 2. maja. Pri tem delu bodo pomagali razni mestni departmenti.

Kantonci prodirajo dalje na sever

Protiameriški bojkot se je pojavil. Ameriški diplomatje so dobili navodila za izpraznitev vseh naselbin v severnem Kitaju. Najmanjšega upanja ni več, da pekingski diktator ustavi revolucionarni plamen.

Sanga, 6. apr. — Brezlična brzovajka sporoča, da je izbruhnil bojkot proti ameriške mu blagu v Cangši, provinca Hunan. Vsi ondodni ameriški misijonarji in biznismani so pripravljani na odhod. Bojkot je začelo kitajsko delavstvo v reprisalijah, ker so ameriški pomorščaki ubili devet kulijev, ko so streljali na kitajske množice v Ičangu. Peking, 6. apr. — Situacija za kitajske reakcionarje in tujezemake imperijaliste v Kitaju je vedno slabša. Ameriški poslanik je prejel navodila iz Washingtona, da pozove vse ameriške naseljence v severnih provincinah, naj izpraznijo svoje naselbine in takoj odpučejo v Tientsin, kjer je zbirališče tujezemcev. V Tientsinu se nahaja japonska flota in japonski ob-

lastniki so baje zajamčili, da oni prevzamejo skrb za varnost vseh tujezemcev tamkaj. Poročila zadnjih dni o „razkolu v kuomintang“ so ponehala. Čiang Kajšek še vedno vodi kantonske ljudske čete in prodira z njimi v severne province ob dveh železniških progah iz Nankinga in Hankova. Vročji boji so v teku med Kantonci in Santungci v okolici med Tainanom in Pučovom. Iz Nankinga poročajo, da je včeraj dospelo tja 400 rajencev revolucionarne armade. Severnjaške, Cangtsolinove čete se nahajajo v Honanu, okrog 200 milj severno od Hankova. Ako se te čete kmalu umaknejo nazaj, bodo vaekakor zajete med dvema revolucionarnima armadama.

Socialistična glasovanja v Evropi

Največ teh zborovanj se vrši v mesecu aprilu. — Kongres nemških socialistov se vrši šele v mesecu maju.

Curih, Švica. (I. I.) — Holandska socialistična delavska stranka bo obdržala svoje zborovanje v Utrechtu. Za zborovanje so določeni trije dnevi. Kongres prične zborovati dne 16. aprila in konča dne 18. aprila. Francoska socialistična stranka bo obdržala svoj 24. kongres v Lyonsu. Zborovanje prične dne 17. aprila in konča dne 20. aprila. Poleg drugih važnih vprašanj na dnevnem redu je vprašanje: Kakšne naj bodo razmere socialističnih strank napram kapitalističnim in komunističnim strankam.

Dne 17. aprila prične zborovanje češke socialistične stranke v Avstriji na Dunaju. Ta kongres se bo pečal z novim strankinim programom. Predlogi, ki so bili predloženi, večinoma soglašajo z linearnim programom avstrijskih socialistov. Program, ki ima opraviti z narodnostnim vprašanjem, je dokončan. Zborovanje nemških socialistov v Poljski se bo vršilo v Koenigsuette. Zborovanje bo trajalo dva dni in prične dne 17. aprila. Eksekutiva nemške socialistične stranke je sklicala strankino zborovanje za dne 22. maja v Kiel. Dnevni red obsega: Poročila. Poročevalcev je pet. Zemljelični program. Poročevalca sta dva. Naloga socializma v republikli. Poročevalcev je eden. Poročilo o delavski in socialistični internacionali. Poročevalcev je eden.

ZANIMIVO PREDAVANJE V CHICAGU.

Chicago. — „Slobodna govornica“ Jugoslovenskog prosvetnog udruženja bo obdržala svoje redno predavanje v soboto dne 9. aprila v prostorih na 1345 W. 18th street. Predmet predavanja: „Osnovanje svobode balkanskih narodov“. Predavanje se bo nanašalo na možnosti o ustanovitvi federativne republike balkanskih narodov. Predaval bo Teodor Cvetković, urednik „Novog Svijeta“. Po predavanju, ki prične točno ob 8. uri zvečer, bo ples. — Odbor „Slobodne govornice“.

Dvaindvajset obojenih nemožnih igr „Sex“

New York, 6. apr. — Porota na General Session sodnji je danes tukaj spoznala krivimoralnosti dvaindvajset igralcev in igralke, ki so igrali in predstavljali igro „Sex“ — Spol — ker je, pravijo, nemoralna in bi lahko pohujšala mladino. Radi te igre in še nekaj drugih podobnih se je zadnje čase mnogo namigavalo, da se uvede cenzuro za teatre. Čuvajji morale bi morali bližje paziti, da se mladina ne pohujša, potem naj bi šele dregnili v gledališča.

Strelji prepodili ugrabitelje deklet.

Chicago. — Tri neznanci, ki so hoteli ugrabiti dve dekleti na 210 S. Laflin cesti, so bili danes zjutraj prepodeni od streliv hišnika.

BARBARSKA POČETJA V HOLANDSKI INDIJI

Voditelji izgnani med prave divjake. — Socialisti zahtevajo preiskavo o vzrokih, ki so vodili do vstaje.

Curih, Švica. (I. I.) — Holandski delavski socialistični list „Het Volk“ je večkrat poročal in ožigolagal kazni, ki so jih prejeli voditelji nacionalističnega gibanja v Holandski Indiji in da so bili ti voditelji sojeni le zaradi tega, ker so bili člani indijske komunistične stranke (P. K. I.). Ti voditelji so bili izgnani v zapadne pokrajine otoka Nove Gvineje. Zanje je bila izbrana pokrajina Asika, ki je okužena s divjaki, in ki ubijajo in more druge ljudi, da jim potegnje kožo z glave. „Het Volk“ vprašuje, ako se tako ravnanje z nesrečniki ujema s čustvom kolonijalnega ministra in gvernerja.

Socialistična skupina poslancev je nižji zbornici predlagala, da se pooblasti ljudski svet za holandsko Indijo preiskati v zvezi s tem, da bi javnost poznala prave vzroke za nemire. Predlog dalje naglašuje, ako se pooblasti ljudski svet s preiskavo, tedaj se vrne zaupanje v preiskavo, da ne bo pristranska, sploh je pa treba, da preiskavo v Holandski Indiji vodijo ljudje, ki poznajo življenje domačinov in govore njih jezike.

Radio dobi oči

Epohalna iznajdba, ki prinese slike vsakemu na dom. Washington, D. C. — Radiovizion! To je novo čudo, ki morada kmalu nadomesti sedanje prejemnike, ki nam prinašajo novice, predavanja in koncerte na dom. C. Francis Jenkins, znani elektrotehnik in iznajditelj mnogih izboljškov v zvezi z radiojem, je že dni naznanil, da bo njegova iznajdba, ki omogoči, da bomo tudi videli osebe in scene, ki jih zdaj samo slišimo, kmalu izpopolnjena. Iznajdba je zdaj v eksperimentalnem štadiju.

DAVEK NA AVTE ZNAŠA ČETRT MILIJARDE.

Chicago. — Celokupni davek na avte znaša \$288,282,352 v vsej državi, kot poroča zvezni urad za javne ceste. Država Illinois je na tretjem mestu v številu avtov v Združenih državah. Avto vozil je v državi Illinois 1,370,500; California jih ima 1,600,000.

Umor na cesti.

Chicago. — Zgodaj včeraj zjutraj sta dva bandita oddala strele na Waltera Clarka, ko je ta stal na vogalu Pete in Crawford Avenue. Morilca sta baje spoznala umorjenega ter sta se nekaj časa predno sta oddala strele prepirla s njim. Policija zasleduje morilce.

PROSVETA
GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisati se na vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cincero \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece. In za inozemstvo \$8.00.
Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju n. pr. (Mar. 31-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Pomolite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

STARE IN OBRABLJENE FRAZE O NEZGODAH SE VEDNO VLEČEJO.

Prav malo se je izpremenilo glede nazorov, kdo je zakrivil veliko nesrečo. Še vedno velja načelo, da je nesrečo zakrivila vis major (višja moč) ali pa da so povzročitelji nesreče delavci, dasiravno je dokazana reč, da je človeški ženi izumil tako popolna rešilna sredstva in naprave za preprečitev nesreč, da je vsaka nezgoda, pri katerih je izgubljeno veliko število človeških življenj, skoraj izključena.

Na morju zgori potniška ladja ali se pogrezne zaradi katerega drugega vzroka. Pri nezgodi izgubi večje število pomorščakov in potnikov svoje življenje. Nezgoda je tako velika, da pretrese skoraj ves civilizirani svet. Ladja je pa lastnina velike družbe. Po nezgodi prične preiskava, ki pa ne dožene pravih krivcev, ampak jih prikrije, da ljudje prično govoriti, da je bila božja volja, da se je nezgoda dogodila, ali pa da je bilo nemogoče odvrniti nesrečo. Semintje se dogodi, da kažejo na kapitana ali katerega drugega mornarja, da je zakrivil nesrečo, nikdar pa take preiskave ne doženejo, da je nesrečo povzročil lastnik, ki iz lakomnosti po večjem dobičku ni opremil ladje s potrebnimi rešilnimi napravami.

Preiskave so dognale, da ladja ni imela zadostnega števila rešilnih pasov ali da so bili rešilni pasovi natlačeni s peskom mestu s probkovi. Druge preiskave so dognale, da je bilo ob času nesreče premalo rešilnih čolnov in plavov na ladji, ali da ladja ni imela predpisanega števila izučeni mornarjev, ker je lastnik ladje plačeval preizkušne mezde, da bi izučeni mornarji sprejeli službo na ladji. Nekateri ladje niso bile opremljene z brezžičnim brzojavnim aparatom, da bi ob času nezgode, poklicale druge ladje na pomoč, ali je pa bil ta aparat tako slab, da ni dosegel ladij niti v stomiljskem okrožju, ko je klical na pomoč. Rešilni čolni so se prekucnili, ko je bilo morje malo razburkano, ker so moštvo na ladji tvorili ljudje, ki niso znali prijeti niti vesla v roke, kadar je bilo morje mirno, kaj se le v viharju. Vse take nezgode kažejo, da je lastnik kriv katastrofalne nesreče in da je on odgovoren za izgubo človeških življenj. Do danes pa še ni bil prijet lastnik ladje, ampak večasi so prijeli kapitana, češ, da je on kriv nesreče, ker ni imel na ladji izvežbanega moštva, brezžičnega brzojavnega aparata, dobrih rešilnih čolnov ali pasov itd., dasiravno bi družba ali lastnik, ki lastuje ladje, takoj odslovil kapitana, ki bi se drznil zahtevati, da je ladja opremljena z varnostnimi napravami, kot jih določajo zakoni.

Do danes je jasno kot beli dan, da se še nobena ladja ni pogreznila v trenutku, to je v času, ko človek našteje do tri. Ladja se pogreza počasi in pri današnji konstrukciji vzame ladji najmanj petnajst minut, preden je do krova pod vodo. V petnajstih minutah se pa lahko rešijo vsi potniki in mornarji, ako ima ladja izvežbano moštvo, dosti rešilnih čolnov, plavov in pasov. Kjer je moštvo izvežbano, gre rešilno delo izpod rok tako redno, kakor tikanje ure. Panika ob času nezgode nastane le na ladjah, ki nimajo izvežbanega moštva in večino moštva tvorijo ljudje, ki ne vedo ali je morje slano ali sladko.

Ljudi, ki ne vedo ali je morje slano ali sladko, pa najemajo kot mornarje take družbe, ki nočejo priznati mornarske strokovne organizacije. Pred petdesetimi leti, ko so bili parniki redka prikazen na oceanih, in še tisti so bili majhni in so odrinili k večjem od 4,000 do 5,000 ton vode in je bila nevarnost na morju veliko večja, kot je danes zaradi neizpolnenih varnostnih naprav, so bile katastrofalne nesreče zelo redka prikazen, ker na večji ladji so bili komaj dva ali trije, ki niso vedeli ali je morje sladko ali slano, pa še ti so bili vajenci, ki so se učili ene ali druge mornarske stroke. Danes je seveda narobe. Izvežbani mornarji nočejo več služiti na morju, ker kompanije, ki nočejo priznati mornarske strokovne organizacije, plačujejo tako slabo, da se izučnemu mornarju izplača poiskati delo na suhem, kjer je delo manj naporno in se od njega ne zahteva tiste požrtvovalnosti kot na morju. — (Dalje prihodnjic.)

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in študentov "Prosvete".

Grdina se joka in zavaja. Cleveland, Ohio. — V Glasilu K. S. K. J. piše Anton Grdina pod naslovom "Ustanavljajmo nova društva", v katerem napada Slovensko narodno podporno jednoto in hujska proti nji. Da bolje razumemo, kaj tako peče te ljudi in zakaj zlivajo tak strup sovražstva na S. N. P. J. in na napredno slovensko delavstvo v Ameriki sploh, je treba poseči nekoliko v zgodovino slovenskega naselništva.

Slovenci, ki so se začeli seliti v Združene države pred več desetletji so prišli večinoma z dežele, kjer ni bilo dovolj kruha zanje in ne izobrazbe. Podali so se v Ameriko, da bi kaj prihranili. Večinoma so bili dobri katoličani. Ker so bili kot mezdni sužnji negotovi glede bodočnosti, so pričeli ustanavljati svoja društva, da se zaščitijo za slučaj bolezni in smrti ter da zavarujejo svoje dediče. Prva društva so bila katoliška in K. S. K. J. je bila ustanovljena leta 1894. Že so imeli svoje prave vmes klerikalni spekulacije, ki so tudi ustanovili svoj list, kateri naj bi v tujini učil slovensko delavstvo, kako mora biti pokorno in mora vedno misliti na boga, ne pa na izboljšanje svojega življenja na tem svetu. K. S. K. J. s takimi načeli kajpada ni mogla uspevati, ko je bila enkrat ustanovljena S. N. P. J. s svobodomiselnimi načeli. Slednja se je v dveh desetletjih razrastla v močno organizacijo, napram kateri je K. S. K. J. pod kontrolo duhovščine kakor mal pritikavec. Zavedni delavci so pač bolje delali za članstvo organizacije kakor pa klerikalni spekulante ter duhovščina. Napredni delavci so vabili vse Slovence v svojo organizacijo in proč od kontrole duhovščine in frančiškanov. To je učinkovalo, da je K. S. K. J. zaostala in ne more nikamor naprej, delavska S. N. P. J. pa, ki ne zavaruje duš, temveč plačuje podporo in izobrazuje delavstvo, pa je postala močna in najboljša pokroviteljica slovenskega delavstva v Ameriki.

Grdina, ki bi rad veljal za nekakega prvobornika proti napredni S. N. P. J. in za farovško K. S. K. J. vidi, kaj prvi obljublja lepo bodočnost in drugi konec. Boli ga, ko vidi, da ima S. N. P. J. Mladinski list, kateri zbuja za jednoto mlad narajač in ga pripravlja še v nežni mladosti za delavski boj. Članstvo pri S. N. P. J. se dviga vedno bolj, čimbolj starši vpičujejo k nji svojo mladino. Starši so bili zapeljani v katoliška društva, kjer so bili prisiljeni biti pobožni sužnji, brez pravic in hlapci frančiškanov, ki zapovedujejo, kako se morajo člani obnašati. Kot taki vidijo, kje je mesto za njih mladino, kateri hočejo dobro.

Vsi nasprotniki in sovražniki S. N. P. J. so začeli dvigati glavo proti nji. Pa vse to ne pomaga, K. S. K. J. gre vedno dol, dol in dol. Prosveta prinaša dobro čtivo za svoje člane ter obiskuje mnogo čitatelje. Po vseh slovenskih naselbinah. Z "Mladinskim listom" pa S. N. P. J. pridobiva člane, zato pa ta Grdina najbolj tiče, ker se v resnici lahko boji za svoj prestol. Stari člani počasi odhajajo od tam, novih pa pridobiti ne morejo. No, naj le gre katoliška jednota rakom žvižgat, saj za delavstvo ta itak ni, temveč je v prvi vrsti za frančiškane in župnike ter za klerikalne "vladike".

Grdina bi kaj rad videl, da bi se razcepili člani S. N. P. J. Sredstva, ki se jih v to svrhu poslužuje, niso zanj nič preuzmaza. Pravi: "Dokler so pri Prosveti uganjali same budalosti, je že šlo, ali sedaj so pričeli satanaki." Tako zna hujskati klerikalni voditelj, predsednik K. S. K. J. No, naj le trobi, saj člani S. N. P. J. se ne bodo ozirali nanj. Oni sami najbolje vedo, da je Prosveta njih naj-

PROSVETA

boljši zagovornik in učitelj ter buditelj k delavskemu gibanju.

Ko so frančiškani opazili, da pri K. S. K. J. ne morejo naprej, so se oglasili, da Prosvete ne smejo pustiti naprej. S silo bi radi odtrgali člane in članice, odvzeti jim hočejo izobrazbo ter zopet vlivati strup v možgane. Pripeti se lahko ravno narobe: s tako gonjo kaj kmalu lahko uničijo sebe in katoliško jednoto. Grdina naj bi se bil zanjo po-tegovale prej, ko je bil čas za to, danes niso več delavci tako zelteni kot so bili včasih. 33 let je, odkar so ustanovili katoliško jednoto. Njeno glasilo ves čas sele, ker nimajo zanj stanovitnega bivališča in zmerom je to ubogo glasilo tednik, čeprav bi bil moral v teh letih postati že trikrat dnevnik. Ali namesto da bi se izboljševal, kakor se vse človeštvo, postaja šele vedno bolj zagrizen, bolj strupen in fanatičen. Prešel je že vse meje in zdaj opisuje, kako zaničuje-mo vero, boga, nebesa, pekel itd.

Da, svobodomiselni delavci zaničujejo tako vero, katera služi samo za kupčijo ter je naj-mogočnejši steber kapitalističnega sistema, ki drži delavstvo v pokornosti in suženjstvu, da se ne sme bojevati proti gos-podarjem. Tako vero je imel v mislih tudi Karl Marks, ko je rekel: "Vera je strup za delav-ski razred." To je namreč tista hinavska vera, ki zabljuje, da delavec mora biti pokoren, da ne sme stavkati, da mora potrpe-ljivo prenašati največje krivič-nice, ki mu jih delita kapitalist in duhovnik, ki kupčuje z vero.

Ali naj spoštujemo bogove, ki imajo nebesa na zemlji? To so milijonarji, spekulante, naši izkoriščevalci. Ali hoče Grdina vedeti, kje je pekel? Gre naj v tovarne in livarne, pa bo videl pekel; pogledat naj gre v pre-mogokope, pa se bo prepračil, da ni drugega pekla kakor samo ta, v katerem trpi delavec. Delavci se moramo bojevati za svoje pravice, da se osvobo-mo kapitalističnega sistema, vseh bogov in lordov in da se osvobodimo pekla.

Resnica je, da hočemo tudi mladino odtrgati proč od take vere in jo pridobiti za vero za-vednega delavstva. Ta vera je v izobrazbi. Hočemo, da bo mladi-na vedela, kaj je dobro in zlo in da bo znala sama soditi.

Grdina je neveden, zato mu je treba pojasniti tudi to, kdo je hlapec. Hlapec je tisti, ki mora služiti gospodarjem, kapitalistom. Papež v Rimu je dikta-tor svojih hlapcev kardinalov, nadškofov, ti so gospodarji škof-ov in škofi gospodarji čez žup-nike, frančiškane in vse take poslednje hlapce v duhovskem stanju. In ti hlapci, pa naj ude hlapčevstva otroke, delavcev! Tudi delavci smo hlapci svojim gospodarjem, ki nas plačajo to-liko, da se preživimo. Zaničuje-jo nas kot hlapce, tpa mi prihajamo do spoznanja, do delav-ske zavesti.

Grdina hujska čez Prosveto, katera ima veliko naročnikov in somišljenikov. Glasilo K. S. K. J. pa vzposablja čitatelje za izrabljanje, zastruplja jim mož-gane. Koliko pa je članov v S. N. P. J., ki se strinjajo s tako vero, kot jo uče koristolovski frančiškani? Morda je kak spe-kulant, ki se hoče okoristiti na račun članov S. N. P. J. Člani S. N. P. J. se zavedajo, kaj so njih interesi in kaj so njih koristi od organizacije. Po svojih iz-kušnjah so prišli do prepriča-nja, da so bili zapeljani in za-strupljeni od frančiškanov in drugih slepiteljev. Vse kupče-vanje radi odrešenja, pekla, vic in nebes so pa največja slepari-ja, trganje kruha od ust neved-nih delavcev, ki morajo stavo-vati v starih in podrtih bajtah, dočim se pljavke šopirijo po fa-rovskih in klostrih. Duhovščina uči, da morajo delavci moliti za vsakdanji kruh. Saj vendar de-lajo zanj, če hočejo živeti.

Rekel bi, da Grdinatu ni do-ti do vere, temveč mu je do dol-arjev, ki jih znašajo skupaj po-božni katoličani. Povem mu pa, da se resnica nikdar ne more pobiti, a laži se lahko pobljajo.

SLIKE IZ NASELBIN

Koncert "Zarje" v Clevelandu.

Slovenski soc. pevski zbor "Zarja" priredi svoj običajni pomladni koncert v nedeljo dne 10. t. m. ob 2.30 pop. v avditoriju S. N. D. doma. Vstopnice se dode pri pevcih in pevkah zbora in v Kushlanovi sladstičarni v poslopju S. N. D. poleg vhoda v dvorano.

Za ta koncert, kateri bo nad-kriljeval vse poprejšnje po raz-nolčenem in skrbno izbranem programu, so se pevci in pevka zbora "Zarja" z vneto pripra-vljati dolge zimske mesece. Žrtvovali so mnogo v gmetnem oziru in porabili lepo število ur svojega prostega časa v pro-speh pevске umetnosti.

Posameznih pevskih točk tu-kaj ne bom našteval — oglas popolnega koncertnega pro-grama je priložen v tej številki "Prosvete". Omenim naj le ko-mično opereto "Kovačev stu-dent", katera je novost na slo-venskih odrih v Ameriki. Zbor "Zarja" jo je prvič vprizoril lan-sko leto in sicer s popolnim u-spehom. Na splošno željo ob-činstva se je zbor odločil, da to opereto ponovi, ne oziraje se na trud in stroške, ki so s tem v-zvezi.

Ljubitelji petja, posetite v nedeljo "Zarjin" koncert; s svojo navzočnostjo podprete zbor v moralnem in gmetnem o-ziru, pevcem in pevkam zbora pa pokažete, da znate ceniti nji-hov trud in jim daste pogum, da še z večjo vneto nadaljujejo svoje delo na polju kulture in napredka. — A. K.

Poročilo o nameravanem slo-venskem domu. De Pue, Illinois. — Solnce si-je gorko, ptički so se že začeli oglašati, dreve je začelo zele-neti po vrtavih koplemo ter se-jemo zelenjavo. Vse veselo o-znanja, da spomlad je že tukaj. Priroda se prebuja; Isto se tudi depjuška naselbina. Misel za slovenski dom se vedno bolj in bolj utemeljuje. Ideja, katero smo pred krat-kim začeli, gre lepo naprej. Najprvo smo šli od hiše do hiše ter vprašali vsakega posamez-nika, koliko delnic bi bil pri vo-lji kupiti. Začetek je bil zado-sti povolen. Zatoraj smo stvar nadaljevali. Dne 7. marca smo sklicali ustanovno sejo slo-ve doma vseh članov vseh treh dru-štev. Udeležba je bila velika. Seja se je vršila mirno brez vsa-kega nasprotstva, tako da je bil vsak, ki se je udeležil, zadovo-ljen z zaključkom. V mislih smo imeli poslopje nekega Grka, po imenu Nick Rajpsis, katero bo prodano na javni družbi dne 11. aprila t. l. Sklep se je bil, da odbor, ki je bil izvoljen v to svrhu, kupi isto, ako se dobi za ceno od \$1,800.00 do \$2,300.00.

Poslopje obstoji iz štirih sob v spodnjem in dveh v zgorn-jem nadstropju. Poleg tega je dvorana (poprej trgovina s sla-doledom). Ta dvorana bi bila zadosti velika za naše potrebe, kot so seje, veselice, plesi in razne zabave, oziroma za vse društvene potrebščine. Odbor bo poskusil, če bo mogoče, to kupiti za omenjeno ceno. Na-dalje sklep se je bil, da ideja za slov. dom nikakor ne sme za-spati. V slučaju, da se ne kupi to, naj odbor poiže, kje drugje, ter prične takoj s kolektanjem delnic za dom. Kar je bilo reče-no, je tudi storjeno.

Izvedeli smo za več lepih po-slopj, katerih cene so od \$2,000 do \$7,000. Poslopja so lepa in tudi pripravna, da jim lahko damo ime slov. nar. dom, samo odbor se boji, da se naši delničarji prehitro ustrašijo, ker bi bilo treba poseči precej globoko v žep. Ali to ni nič, ako vsakdo izmed nas kupi primerno šte-vilo delnic in tri naša društva nam priskočijo na pomoč, ter vsako kupi nekaj delnic, ker v tem bo naš društveni denar bo-lje investiran nego na banki na večje obresti. Pri tem nam je uspeh zagotovljen, na kate-rega bi bili lahko veseli in po-nosni vsi depjuški Slovenci, ozi-roma Jugoslovani. Kar se pa tiče pobiranja denarja za delni-ce, pa moramo reči, da je nad-vse povoljno. Še boljše nego

Ko imajo Slovenci taka druš-tva pri S. N. P. J. torej ne po-trebujejo drugih. Prej naj bi bil Grdina učil, ko še ni bilo S. N. P. J., zdaj je prekasno. 33 let dela je za njimi, pa še polovice tega ne morejo doseči, kar je S. N. P. J., čeprav imajo 22 glavnih uradnikov, ki komaj čakajo, da jih kdo povabi in da jim pri-nesejo žeganega strupa. Če se ne motim nima nobena slovenska ali druga podporna organizacija toliko glavnih od-bornikov. Tako število že nekaj zaje, pač vse, kar člani s trdom spravijo skupaj. Poleg tega pa danes člani tudi gledajo na iz-obrazbo, ne pa na strup, ka-koršnega jim ponujajo frančiškani. Napredni slovenski delavci moramo zavhati rokave ter se podati na delo za člane in članice. Zlasti pa moramo podvizati, da pridobimo mladino. V na-predni podpori organizaciji je mesto zanj. Člani S. N. P. J., vpišite svoje otroke na dvaj-setletno zavarovanje. Pokažimo sovražnikom, da smo močni in da nam oni ne morejo ničesar. Sovragom in frančiškanom naj velja ta klic: "Roke proč od S. N. P. J.!" Naj živi duh izobraz-be in svobode. — Karl Trinaj-stič, član društva št. 5.

ZARKOMET

Mussolini brije ...

Najnovjša iz večnega Rima, kjer je Petrova skala, na kateri čepi Mussolini, je, da je Benito sklenil obriti vso Italijo. Vse, kar je kosmatega na Italijan-skem, mora pod britvice. Brada je svečan humbug in gnezdo za bacile, je eksploziral mogočni duce. To je res — res je pa tudi, da je sleherni dlaka in dlačica na koži lahko gnezdo za bacile in uši. Če torej hoče Mussolini dobiti "očistilo dušo Italije", mira obriti svojo čred do zadnje dlake ...

Kaj pa "venerabilis barba capucinorum"? Na vsak način so tudi tam bacili in svečan humbug. Ako bo Benito tako priden, lahko se dobi dober "komišen" od trusa za "safety" britve. "Komišen" se dobi. To vedo drugi, ne samo fajmošter Černe.

Rešitve ugank št. 10 in 11. Uganka št. 10 z dne 28. mar-ca: Kateroga dne in meseca je bil veliki petek leta 1897? Za-stavila farmarka iz Wisconsin, ki je obljubila, da prvo osebo, katera pošlje pravilni odgovor, povabi na svojo farmo na po-čitnice letošnje poletje in ji do-bro postreže. — Odgovor: 16. aprila. — Odgovorila sta dva čitatelja in dve čitateljci, vsi štirje pravilno. Prvi je odgovo-ril Martin Derganc, 716 Mont-gomery st., Staunton, Ill., ki je zraven pripomnil: "Rudarji bo-mo letos imeli dovolj časa za po-čitnice."

Uganka št. 11: Katera sila goni fonograf? Zastavil Frank Lipar, Miners Mills, Parsons, Pa., ki je obljubil debelo cigaro prvemu moškemu, ki ugane, ženski pa "face powder" enake vrednosti. — Odgovor: človeška roka — Odgovorila je samo ena čitateljica in še ta nepravilno. Nagrada torej ostane neizplačana. Lahko še omenim, da je med-tem prišlo še 14 odgovorov (skupaj 51) na uganko št. 9, ki so večinoma pravilni.

Novo uganke. Uganka št. 12: Zakaj nekate-ri moški nasprotujejo striženju ženskih las? Kdor prvi ugane, dobi lep pih za darilo. — Citro-na. Uganka št. 13: Kaj dela hučič v peku? Prvi moški, ki ugane, dobi tri cigare, ženska pa zavoj cigaret. — Škrat iz Penne. Uganka št. 14: Zakaj pes ma-je z repom? Zastavitelj piše, da kdor to ugane, bo nekaj več vedel, druge nagrade ni.

Odgovori na vse tri bodo ob-javljeni 18. aprila. Vojna v Milwaukeeju. Vsi smo pripravljani za novo vojno. Vprašanje je le, koga bomo zdaj levili. Ali bomo spet po katoliško naredili, da bomo nedolžne pobili, krivične pa z lavorikami obložili? — Milwau-ški jez.

Dobro, da klub ni maček. Dragi Zarkomet! Posveti sem v naše hrbce. Tukaj imamo Nu-netta, ki nič ne ve, vidi pa sam golaž. Še mrtvih ne pusti na miru. "Prau je, da je carknu." je njegova priljubljena opazka. Socialistični klub ga tako jezi, da bi mu že davno navezali ka-men na vrat in ga vtopil, če bi bil maček. — Sublet, Wyo.

Tonetova smola. Iz Jolietta: Pravijo, da bi se bil Tone s hriba rad oženil v zadnjem predpustu, pa ni zado-sti star. Sodnik mu pa ne da dovoljenja, ker je že preveč časa na svetu! — Y. K. W. Odlomki. Vsak delaven človek je raz-soden. Delo bistri um. Postopač je topoglavec. Vse zna, a ničesar ne zna, še tisteza ne, kar zna. Prevzetnost gre korak pred padcem. Če le moreš kako izvit, izvij-samo da se ne zlažeš! Ob prasketanju zakurjenega ognja in ob upanju hitreje po-teka čas. — Jože Kovacik.

CETRTEK, 7. APRILA

